

Algemene gegevens transcriptie

Titel	Erfgoed van de Oorlog, Bystander Memories, interview met geïnterviewde RG-50.570.0029
Geïnterviewde	Simon Kalf(SK), 14 augustus 1917
Interviewer	Martijn van Haalen(IV) Interakt, Televisie en Multimedia.
Plaats	Landsmeer
Tijd	00:00:00 - 01:08:04 (file 1)
Trefwoorden	Amsterdam, Landsmeer, eieren, handelaar, Joodse klanten, Frijda, arrestatie, Mauthausen, postbode eggs, trader, Jewish clients, arrest, postmen
Samenvatting	<p>De geïnterviewde vertelt in dit interview over zijn belevenissen als handelaar in eieren in Amsterdam en over de relatie met de bekende Joodse familie Frijda uit Amsterdam. Hij gaat in op de relatie tussen hem en Joodse klanten en vertelt over zijn arrestatie omdat hij met een Jood handel dreef. Tevens beschrijft hij uitvoerig de lotgevallen van, en de relatie met, de familie Frijda.</p> <p>The interviewee talks in this interview about his experiences as an egg merchant in Amsterdam and about the relation with the well-known Frijda family, a Jewish family in Amsterdam. He describes his relationship with his Jewish customers and describes when he was arrested because he was trading with a Jew. He also describes the fate of, and the relationship with, the Frijda family.</p>
Transcriptie gemaakt door	Vrije Universiteit, M.Vlasblom, C.Jelsma
Eigenaar van het bestand	Vrije Universiteit, United States Holocaust Memorial Museum

Transcriptie

File 1

00:00:00

[image:01:00:04.06]

- IV Gaat ie jongens, we horen jullie praten boven. (naar crew) Ja. Kunt u eerst zeggen hoe u volledig heet en waar en wanneer u bent geboren?
- SK Nou, Simon Kalf en ik ben geboren 14 augustus 1917 hier in Landsmeer.
- IV En Landsmeer ligt? Vlak bij Amsterdam hè?
- SK Ja, dat is 5 kilometer.
- IV Maar toch een landelijk dorp.

00:01:01

[image:01:01:02.16]

- SK Ja was het wel. Kijk zoals we hier nou zitten dat was er niet die straat en alles d'r achter was niks. Het was een lint, lintbebouwing, dus dat was van Amsterdam-Noord tot Purmerend was een (1) rechte weg en dat was Landsmeer, Den IJl Purmerland en dan Purmerend.
- IV Ja, hoe oud bent u dus nu?
- SK 87.
- IV U groeide op in de buurt van Amsterdam of in Amsterdam?
- SK Ik groeide hier op, maar, dat zal ik nou zeggen, dat heb in 1930/31 kwam ik van school. Heb hier de lagere school gelopen. Het plan was een ambachtsschool, zoals dat toen heette. En die ambachtsschool hier in Noord, de Meeuwenlaan was er nog niet, dus je moest naar het Timorplein. Timorplein, Amsterdam. Daar was een wachtlijst om op school te kommen.

00:02:03

[image:01:02:02.02]

- SK Toen zijn we.... Ik ben bij een pleeggezin grootgebracht. Mijn vader is gestorven dat ik een jaar was. En m'n moeder is na mijn geboorte in de war geraakt. En toen was dat weer, met een jaar weer goed, en toen stierf me vader en toen heeft het nog 3,5 jaar geduurd. Dus, en de drie broers die hadden tyfusziekte en daar ging m'n vader mee heen. En toen, toen was er een, een tante en oom, die heb mijn opgenomen. En mijn moeder wist niet dat ik geboren was. Dat was d'r ontgaan en toen zegt ze, ze kwam terug, boerderij was weg, huis was weg, man was weg, dus ze was heel ontdaan en toen kwam er tot dat ik er ook nog was. En dat was d'r voorbijgegaan.

00:02:57

[image:01:02:54.15]

- SK Toen zegt ze: 'Jij hebt toch nog een, een kind gehad zeker?' 'Ja van jou!' Dat moest je d'r maar houden!' En dat is gebeurd, 25 jaar lang, tot m'n trouwen, heb ik het geweldig goed gehad. Hier vlakbij, paar huizen verder, daar ben ik groot gebracht. En, maar, die ambachtsschool die..., ook die pleegvader stierf dat ik dertien jaar was. Toen kwam daar niet van. Toen moest ik maar zien dat ik wat verdiende. Nou dat ook erg moeilijk, een beetje los werk, en scharrelen met, zoals veel hier deden, hier bestond het dorp hoofdzakelijk uit kippen en eenden en eieren, eieren, eieren. Ik weet dat de

onderwijzer, die vroeg eens een keer dat we in de klas zaten, de vierde/vijfde klas:
'Wie vader en moeder zitten er niet in de eieren of in de toevende(?) bedrijven, van
het voer en enzo.' En toen waren er, al, die hele klas, twee die hun vinger opstoken dat
hun vader niet daarbij betrokken was.

00:04:11

[image:01:04:05.04]

SK Dus zo was hier onze eierenhandel. Heel bekend ook buitenlandse export. Maargoed...

IV Voor eieren dus?

SK Eieren, eieren, eieren ja.

IV In, in deze buurt?

SK Ja en dat is helemaal weggeraakt. Dat, Gelderland...

IV Ja, het gezin waar u groot werd was dat een groot gezin?

SK Nee. Het waren, je had, deze oom en tante hadden twee kinderen, maar die waren al zo
oud die trouwden heel, de een heel spoedig en ik toch zo'n jaar of zeven met die zuster
zogenaamd geleefd. Nee, die waren al...

Maar ik werd wel een beetje verwend, ja. Alleen Spartaanse opvoeding. Zo en zo en
zo,(maakt handbeweging) en anders niet, nee. En.

IV Streng?

00:05:01

[image:01:04:52.42]

SK En daar, ja, en daar ben ik nou nog altijd dankbaar voor. Want daar heb ik nou nog de
profijten van. En dat is op het ogenblik nog niet zo door te voeren en daar...ik heb
kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen. Nou heb ik die kleinkinderen geen
opvoeding gegeven. De kinderen luisteren ook al niet meer, want zijn ook al zestig
jaar en en minder, dus dat... Maar ik moest wel zorgen dat ik een beetje de kost
verdiende.

IV Dat, dat, dat gezin, dat gezin, dat pleeggezin waar u opgroeide was dat een gelovig
gezin?

SK Ja, ja, dat wil zeggen, ja. De vrouw, de tante zeker, maar de oom die deed er niet
zoveel aan, nee. Daar heb ik wat dat betreft weinig steun aan gehad, wat, wat
geestelijk, nee.

IV Dit is aan, dit is aan politiek(wat zegt ie?) ?

SK Aan politiek? Nee, nou, kijk, destijds in die tijd Colijn hè,(lacht) Colijn, ja dat was de
staatsman, ja daar waren ze toch wel een beetje mee verheerlijkt.

00:06:08

[image:01:05:57.05]

SK Maar niet, het waren geen, geen uitzonderlijke.... nee. Ze stemden Colijn dat is..., meer
niet. En ik ben ook nooit zo politiek... nee, nee.

IV Christelijke mensen die op de christelijke partij stemmen was het..(zegt ie?)

SK Ja(...?)

IV Hoe, hoe bent u als de oorlog begint?

SK Hoe oud bent u?

IV Hoe oud bent u als de oorlog begint?

SK Drieëntwintig, tweeëntwintig, mei, tweeëntwintig ja.

IV Heeft u dan al een betrekking of werk?

SK Nee, dat was ik toch nog steeds aan het scharrelen, ja, je kon, (mompelt), hulp, reservehulp besteller worden bij de PPT.

00:07:00

[image:01:06:47.07]

SK Dat hield dat als er een, een, een besteller ziek werd of vakantie had, dan mocht jij lopen. Dat begon met een wijkje zoals hier, deze straat waar we hier in zitten stonden enige huizen. En de dorpsstraat en dat had je veertig minuten werk. En dat was je, je dienst. Ja veertig minuten. Dan had je, en dan moet je zes dagen, want zaterdags ook, natuurlijk twee gulden twee en twintig in de week. Je nam het toch aan, je moest er nog voor beëdigd worden. Beëdigd? Ja, dat kwam er op aan. En zei ik ook tegen die legendaris(?): Maar, man wat is dat toch, twee tweeëntwintig? Ja hij zei zegt: Geduld, geduld, zodra er een weggehaald, dan ben jij, dan krijg je een wijkje van vijftig minuten. ' Ja wacht ff' (lacht)

00:08:00

[image:01:07:45:09]

SK Nou, omdat je, kijk dat is, de PTT dat heet nou anders, maar daar is geen vastigheid met werk. Als je daar goed, goed je best, goed je best deed(verbetert /herhaalt zich zelf), als je niet uit de band sprong, dan was je voor je leven verzekerd... werk, dan hield je het werk. En dat was het mooie, nou toen kwam die oorlog in veertig. Toen was er al een die ging vrijwillig, vrijwillig naar Duitsland. Ja, ook omdat dat wijkje was ook veelte klein en in Duitsland daar had je een volle weekloon. Dat dat... Nou maar die had nog is wat. Zo zo sprong ik zachtjes aan, vijftig minuten, anderhalf uur, en dan had je vijftig cent per uur. En dan, wat ik er bij scharrelde, dat wil zeggen met een beetje handel naar de stad toe. En dat komt waarvoor ik straks m'n verhaal voor, wat ik, avontuur, wat ik daar beleefd heb, zo.

00:08:58

[image:01:08:41.00]

IV Ja u, u bent dus, u ziet dus in het begin van de oorlog, die voor Nederland qua vechten gauw afgelopen is, hè,

SK Ja.

IV In het begin van de oorlog verdwijnen veel mensen ook postbodes naar Duitsland om daar te gaan werken. En daardoor krijgt u iets meer...

SK Ja, ja daar was ik eigenlijk wel...kijk... (mompelt) Dat, dat dorp was natuurlijk veel kleiner dan het nu is, maar de kamer van koophandel die was oppermachtig, die had wat te zeggen. De zakenwijk, de zakenwijken die moeten voor, 's morgens voor negen uur, de post hebben, enne wat gebeurde er. Dan had je vijf bestellers. Een had er een volle dagtaak, dat wat een vaste betaalde die... En de anderen die hadden uurtje, anderhalf uur. Die post kwam zodanig voor negenen werd die helemaal bezorgd want er zaten hier natuurlijk erg veel zakenmensen. Was erg belangrijk.

00:10:00

[image:01:09:39.21]

SK Maar, jij had een heel klein wijkje en dan ik me ook voorstellen dat er zo'n eentje ook naar Duitsland gegaan is. Omdat ja, hier, hier was te kort.

IV Hier veel geen droog te verdienen?

SK Nee eigenlijk niet.

IV Kon u er een beetje, kon u nog een beetje bijverdienen?

SK Ja, ja, dat legt nat...(mompelt) Ja, beetje eigen roem. Het ligt natuurlijk een heleboel aan jezelf. Heb je d'r een beetje aanleg voor, heb je d'r een beetje.... Kijk de dominee die liep wel eens, die zei: Och ja, kijk, ja, dan zag ie die eieren bewegen en zei: Kijk dat had ik vroeger nou ook gewild he, in de handel'. Maarja, zei die, ik was te eerlijk. Nou(lacht) en dan er geen een: ow die rotdominee', Nee dat kon die dominee zeggen: 'Ik was te eerlijk.' D'r zat natuurlijk wat in. Er zat wat in.

00:11:00

[image:01:10:37.21]

SK Het is natuurlijk heel moeilijk om in de handel altijd strikt eerlijk te blijven. (kijkt twijfelachtig) Het moet wel natuurlijk maar. Nouja, goed. Ik heb dat, dat doorgescharreld en daar kom m'n verhaal dan ook voort. (zucht) Je kreeg natuurlijk, bijvoorbeeld, je verkocht die eieren voor drie cent in de stad. Drie centen. Nou dat was ook concurrentie, want daar had je die grote winkels, de Fana(?) en dergelijke.. Nou die supermarkten had je toen ook, die concurreerden natuurlijk verschrikkel[lijk], dus daar moest je nou destijds nog een beetje onder blijven en nou. Nouja, met een kip, met een dit en met een dat er bij... dan had je, en dan de seizoen, ook de eieren kalken zal ik maar zeggen. Dan had je nog een dag werk, of een twee dagen werk of een paar uur werk of de avond.

00:12:03

[image:01:11:38.01]

SK Ik heb het... Maar alleen, ja dat was toch oorlog al, veertig. Ja je durfde eigenlijk niet op straat overdag.

IV Oh, nee?

SK Nee, want kijk, nee, je was, je schaamde je dat je geen werk had. Kijk om 5 uur kwamen de mensen weer van hun werk af, dan kon je weer op straat. Maar als je een jonge kerel, en dan sta je maar.... te niksen. Ja tegenwoordig trekken ze daar weinig van aan, maar dat was toen heel, heel erg, als je geen werk had.

IV Dus u had een kleine baan zullen we maar zeggen als postbode.

SK Ja.

IV En daarnaast handelde u wat in kippen en eieren?

SK Ja, ja.

IV En wa..., die handel dat ging door Amsterdam heen?

SK Ja.

IV Dus u kwam overal in Amsterdam?

SK Ja, dat moest wel.

IV De sfeer in Amsterdam veranderde die in de oorlog?

00:13:00

[image:01:12:33.03]

SK Ja, nou, ja, dat, dat was natuurlijk erg vreemd. Tot 42 had je niks geen last met de Joden he. Maar in 42 mocht je niet meer bij Joden leveren. En, ik heb net al gezegd, zo hoorde Nathan, de naam Nathan hier noemen,(projectleider vanuit USHMM), nou dan had je Simon Nathan, dat was een poelier in de Jodenbreestraat en en dergelijke. Daar slachtte ik ook voor, dat was ook nog wat bij de... . Dus je kwam met de Joden in aanraking en je kreeg ook Joden als klant. Alleen zodra het veertig werd en 41, kwam de bon, dus al m'n handel was zwart, zwart, zwart. Dat was niet anders. Kijk de eierenbonnen worden een keer voor een (onverstaanbaar..., portschique??)uitgegeven. Maar als jij met eieren of dit of dat naar de stad toeging, dan werd het zwart.

IV Gevaarlijk?

00:14:03

[image:01:13:33.04]

SK Nou, ja, gevaarlijk kijk(lacht), ja, er zat natuurlijk dit aan, dat je je voor de economische rechter moest verantwoorden he. Nouja, dat betekende niks. Dan was het 50 gulden boete of weet ik wel wat(maakt wegwerpend gebaar) Dat, dat, ja dat wist je gewoon van de arbeid. Maar gevaarlijk werd het pas dat je niet, absoluut niet, met de Joden mocht leveren.

IV Waarom niet?

SK Mag niet. De Joden mochten niet in de winkel komen. En je had daar ook in Amsterdam een getto, daar waren ze, zitten ze achter... daar bij de, nou ja nou weet ik niet zo precies hoor. Ook de Jodenbreestraat en weet ik veel wat, dat was een beetje afgezet met gaas en met prikkeldraad. Het was het zogenaamde getto van de Joden. Maar ze mochten niet in het café, bij café stond dan 'Voor Joden verboden'. Vast, voor Joden verboden.

00:14:59

[image:01:14:27.11]

SK Zelfs... . Ik was ook bij de post. En dan in de boek van de, de leiding zal ik maar zeggen, de VPA, dat zullen ze heten, werd elke keer werd er strookje over geplakt als de omstandigheden zich wijzigden. En dan stond er dan: 'Voor Joden verboden'. Mochten niet in het postkantoor.

IV Mochten niet in het postkantoor komen?

SK Nee, nee, nee, nee, na 42. Maar kijk mijn vrouw die is van 38 tot 42 bij professor Frijda geweest. Dat was een, een aan de GU, aan de Gemeente Universiteit. Daar hadden we het....

IV Wat deed ze daar? Bij de professor?

SK Hij was econoom hè.

IV Wat, wat deed uw vrouw daar bij die professor?

SK Nou gewoon dienstbode.

IV Ja.

SK Heel eenvoudig, anders werk kon je niet krijgen. Maar, moet je goed nagaan.

00:15:57

[image:01:15:23.00]

SK Ook dat...zij werd aangenomen met d'r moeder. D'r moeder ging mee, want ze moest eerst kijken... want die was wel, wat dat betreft secuur, dat je niet in de stad kwam, kon je ook fout terecht komen natuurlijk. Ook toen al. Die ging mee, ja dat was goedgekeurd. Maar, het loon. Nou dat was 25 gulden per maand. Erg hoog, dat was een gulden per dag, want (lacht) 25 gulden en je moest er... die had dan om de zondag, ene zondag had je vrij, de andere zondag dus niet. Die zondag (trouwden??onverstaanbaar) we in de Den Haag. Dat was, kwam het neer op 25 gulden. Als je dan goed je best deed dan zou d'r zien dan werd het misschien dertig. Nou dat is tegen... beste mensen hoor, maar het is nooit geen dertig geworden, dat had ook weer de aard, onze aard met afdingen, en hun dat (klapt in handen) handel. Maar goed, ze hebben d'r geweldig gehad.

00:17:03

[image:01:16:26.06]

- SK Alleen, ja, toen kwam dat, de oorlog. En, toen was het meteen gebeurd. Die professor die zelf, die heb natuurlijk ook gelezen, en toen is d'r zuster nog eventjes wat binnen geweest en toen zag, kwam ie van de straat af, zag ie dat m'n vrouws zuster dat...binnen bezig was, en toen trok ie z'n haren uit z'n hoofd(maakt wilde handgebaren) ' Hoe kun je me dat nou aandoen(mompelt) Ach, helemaal verschrikkelijk.
- IV Omdat, omdat de zuster van uw vrouw ook....
- SK Ja die ging even daar nog wat halen, m'n vrouw was al weg. Maar zei zou, zij kon daar wel even heen. Hij ziet dat en raakt helemaal in paniek. Ja, dat mocht niet.
- IV Was het een Joodse professor?
- SK Ja, Joodse professor, ja, ja daarom moest zij weg. Dat was een, een... Frijda heb je dat nooit gehoord? Professor Frijda? Ja, nou, hij is, in het Anne Frank Huis, daar ben ik een keer geweest en daar staat een lijst met de laatste wagons die naar Westerbork gingen.

00:18:13

[image:01:17:33.11]

- SK En daar zit heer professor Frijda in. De laatste...
- IV Uw vrouw werkte daar, die moest in 42, mocht ze daar niet meer werken. Was dat van die, die meneer Frijda mocht ze daar niet meer werken?
- SK Nee(stemverheffing), van hogerhand natuurlijk. Rauter!
- IV Wie was dat?
- SK Nou dat is het hoofd van de SS en die ondertekende al die voorschriften. Stonden aangeplakt enzo, stonden overal aangeplakt.
- IV En wat stond daar op die bevelschriften. Niet meer....?
- SK Nee, dat, nouja, met een heel verhaal van woorden ken ik t zo niet zeggen. Dat het... enne wie daar toch geen gehoor aangaf liep natuurlijk gevaar, de doodstraf. Nou, dan wil je wel. Maar die mensen zelf wilden het ook niet, want die liepen...

00:19:00

[image:01:18:18.08]

- SK Kijk, ik mocht dan (lacht) 1 keer in de twee ...(mompelt)te vrijen zeggen ze dan hè, nou. Als zij dus zondags dienst had mocht ik ook komen en dan 's woensdagsavonds. Nou dan, ja, op de fiets, want je had niet anders hè, ik heb nooit geen auto gehad. 'Ja och, de familie is weg'. Ja zegt m'n vrouw, er is geen mens thuis, nee hoor, we hebben het rijk alleen. Alleen je bleef in de keuken, he, dat is...nouja. Je vond je ook niet thuis in die salon, er stond een vleugel en dit en dat ... ow hou op(maakt handgebaar)(lacht) Maar...
- IV U bleef in de keuken?
- SK Er wordt, er wordt 's avonds gebeld. Wij zitten met z'n tweeën. En er wordt gebeld en ze woonden 1 hoog, en twee trappen moesten ze op. In de Corellistraat. ' Gestapo' (stemverheffing). Snotverdorie, ik denk daar zullen we het hebben. En die kwam wel meer he, kijken wat ze, wat ie deed.

00:20:01

[image:01:19:17.14]

- SK Enne, is het die zoon. Jongen van veertien, vijftien jaar. Ik heb toch een trap onder z'n kont gegeven. Ik zeg euh...zitten wij (gemompel) Gestapo! Je weet wat het is, Gestapo?

- IV Ja
SK Nou, pff(...?), kijk dit willen we ook in dit verhaal zeggen dat de mensen, ook de Joden, veelal zelf geen erg in hadden wat hun te wachten stond. Hoe erg.. Ze wisten natuurlijk, werkkamp daar, en dit en dat en oja, maar nee.
IV Wacht even, ik, u, u zit met uw vrouw in de keuken.
SK Ja
IV U bent van plan het daar gezellig te hebben zullen we maar zeggen. Er was niemand thuis zei u verder.
SK Nee, maar die jongen die komt thuis, die, jongen, vader en moeder zijn weg, en die andere jongen en dat meisje. Ze waren met z'n drieën, kinderen. Die komt, nou ja om negen uur, half 10 komt ie thuis, die belt aan en die denkt een aardigheidje te hebben: Gestapo!

00:21:02

[image:01:20:16.02]

- IV Als geintje? Hij riep als geintje Gestapo?
SK Ja, hij riep 'Gestapo;.
IV Ooh.(begrijpend)
SK En daarom heb ik een trap onder z'n kont gegeven(lacht) Ja. dat. dat hebben ze te, nee. Die andere zoon die is meteen ondergedoken, meteen. Wist ook waar die was. Die heeft Seyffardt doodgeschoten. Seyffardt dat was, kijk als u voor dat Oostfront en naar Rusland, dan kon je, je hier melden hè? Er stonden rijen evengoed. Maar, Seyffardt was daar het hoofd, en dan moest je bij Seyffardt in Den Haag je melden en die zorgde dan dat je in Rusland kwam. Dat wisten wij niet. Maarre, hij, Leo Frijda, die heb hem doodgeschoten.
IV Hoe weet u dat?
SK Nou,(lacht), ja, kijk, wij, ja, wij stonden in t geheim met hun, in, in t contact hè.

00:22:05

[image:01:21:16.02]

- SK We wisten niet waar ze waren, maar we hadden een heleboel rommel... Rommel, huisraad, meegenomen. Ik was net getrouwd toen. Me vrouw netjes schoonmaken. Al die pakken, kijk zo'n professor heb niet alle dagen hetzelfde pak aan, dus die heeft een rij..... Nou, de mensen, m'n vrouw, schoonmakerstaak, moet ze aan de lijn hangen weet je wel. Dat hoort toch zo en... Toen zei die buurvrouw: Nou, die buurman Kalf heb toch een heleboel pakken.'. Je was blij als je er een had in de oorlog, margoed... Ow, en daar kwamen/waren NSB'ers. Daar moest je, zo voorzichtig moest je wezen. Weg, moesten die pakken, die moesten weer(maakten wegwerpend gebaar) Maar...
IV Ow, de pakken, de pakken van meneer Frijda werden bij u thuis schoongemaakt?
SK Ja, ja, en die moesten dan weer naar een ander adres. Want we dachten tuurlijk dat ze weer terugkwamen. Kijk dat tafeltje dat hier staat, dat stond in de salon.

00:23:00

[image:01:22:09.10]

- SK En, dat, dat dingetje erop daar lagen professors z'n kaartjes in. Professor, meester, docter Frijda, en dan kwam de krantenman, zal ik maar zeggen, die kwam ook zn krant met nieuwe jaar, z'n kaartje brengen. En dan zei..., dan moest m'n vrouw een kaartje (maakt handbeweging) van die jongen aan professor geven.
Oh, oh(speelt rol),hij zegt: geeft mijn kaartje effies aan die jongen.'
IV U heeft hier het kastje, het tafeltje van de professor nog?

- SK Ja, nouja, toen is, professor is niet...
IV Dit is het tafeltje van de professor?
SK Ja, ja, en die schaal ook. En die kapstok. Ja, kijk, ze kwamen, die vrouw is met een, die ging dan vreemd.
IV Mag, mag ik nog even terug naar, naar, naar... Dus de professor woont met z'n vrouw en drie kinderen.
SK Ja.
IV in de stad. De oudste zoon is ondergedoken?

00:23:59

[image:01:23:05.09]

- SK Ja, die is al heel gauw ondergedoken.
IV En die heeft die...?
SK Die heb ehm, Seyss...
IV Maar u stond met hem in contact, met die zoon?
SK Nou, zover(lacht), ja, dat moet u goed indenken hoe kan dat. Ik kreeg op wat voor manier weet ik nu ook niet meer, kreeg bericht. Ik moest op een avond achter het paleis, op de Dam, achter de paleis. Dat, ja dat is aardedonker, want de verlichting die heel spaarzaam, en daar helemaal niet. Daar moest ik daar lopen en dan moest ik een pak onder m'n arm hebben en daar moest dit, en dat, en dat en dat, en dat inzitten(telt met z'n vingers), wat hier ondergedoken was.
IV Wanneer wat dat ongeveer?
SK Nou dat was in twee, twee, goed tweeënveertig, net tweeënveertig dat niet meer mocht, toen is de boel hier gekomen. Gedeeltelijk, en heel veel meer.
IV Welke boel is hier gekomen?

00:25:00

[image:01:24:04.02]

- SK Nou, de, de, de meubeltjes, en ditjes en grutje, wat een beetje hanteerbaar was. Nou, kapstok en..(wijst om zich heen)
IV We gaan, we gaan nog even terug. Het is 1942.
SK Ja, 42.
IV en u moet midden in de stad achter de Dam met een pak onder de arm, 's avonds, moest u iets afgeven?
SK Nee, ik moest niks aanleveren. Daar moest ik heen en weer lopen, heen en weer, op en....
IV Van wie moest dat?
SK Nou, dat bericht.
IV Van wie was dat bericht?
SK (lacht) Ja, dat stond niet ondertekend natuurlijk. Dat was van die jongen natuurlijk.
IV Aha.
SK Ja, dat kon je wel...
IV U ging daar heen en weer lopen 's avonds.
SK Ja, nou, en dan ineens.... dan werd je beroofd zal ik maar zeggen. Ja, nou ja, maar dan wist je natuurlijk wel hoe laat het was, dat was hij. Maar dan heb ik hem nooit gezien, hij trok van achter dat pak weg en hij vluchtte. (lacht, wijst naar hoofd) Een hele goeie zet.

00:25:59

[image:01:25:01.05]

- SK Dus, ik was boos, ik was beroofd. Ja, daar kun je toch niks aan doen.
IV Nee.
SK Nou, (werpt handen in de lucht), zo ging dat verschillende keren totdat ie ja, totdat ie(...) tegen de lamp gelopen is. In 43, toen waren we net getrouwd, en toen stond er een, toen was de krant kwam nog legaal hoor, geen onderduikblaadje, gewoon de, de dagblad zal ik maar zeggen.
IV Even voordat,voordat... Daar komen we straks op, op het tegen de lamp lopen. Een aantal keren moest u zo'n pak afgeven aan hem?
SK Nou, niet zoveel hoor.
IV Hoe vaak?
SK Nou, misschien vijf keer. Meer vast niet.
IV Over hoeveel tijd?
SK Nou, vrij vlot achter mekaar, want ja(lacht), ze konden elk ogenblik gesnapt worden en...
IV Waarom, waarom had hij die spullen nodig?

00:26:57

[image:01:25:56.13]

- SK Nou, dat, ja....
IV Wat zat er in de pakken?
SK Nou, hele gewone dingen hoor. Gebruiksartikelen en, en... Een laken, en, en, en, en een servet. En, en noem maar op, wat, wat... Hele gewone dingetjes die...
IV Woonden zijn ouders toen nog thuis? Gewoon?
SK Nee, die, die moeder, de vrouw van de professor, die is al heel vlug, voor 42, ik denk 41, die was in eens weg. Maar m'n vrouw, m'n vrouw, die had het wel door. Zij had een vriend en die vriend die kwam uit Duitsland en dat was een Jood. En die had daar de, toestand, de ellende gezien. Van de *Kristallnacht* en dergelijke... en dat was dokter Arendt. En die zei: 'Wegwezen, wegwezen, want als ze[de Nazi's] hier z'n ware aard toont dan, dan gaan we allemaal weg.'

00:28:02

[image:01:26:59.08]

- SK Dus die zijn, heel bijzonder, wisten we niet... lopend, lopend naar Zwitserland gelopen. Hoewel het volop oorlog was, en het is gelukt. (lacht) En later is die mevrouw, heb nog heel lang met ons contact gehouden, dat, na de oorlog. 'Ja maar, hoe ken dat nou, hoe dat nou' (stelt zichzelf deze vraag) Daar vertelde ze natuurlijk niet veel van, maar dat... Bij elke grens, ze moesten natuurlijk verschillende keren de grens over. Als je dat wist waren daar mensen die je de grens overhielpen (maakt handgebaar) Voor geld natuurlijk. (zegt ie zachter)Maar, en zo is zij in Zwitserland gekomen en daar heb ze tot, tot na de oorlog in Zwitserland geleefd. Met die dokter Arendt.
IV Ik reken even, ja gaat u verder.. Ik reken even door, dus va, de professor blijft alleen met twee kinderen in huis.
SK Nee, die kinderen waren ondergedoken. Die ene die is direct weggegaan, die oudste die..
IV Ja, dan zijn er nog twee over.
SK Die jongen die.... (denkt na)

00:29:03

[image:01:27:57.22]

- SK (lacht) Nico, was, ja een echte Jood. Dat wil zeggen dat, dat, dat, link noemde wij dat. Hoewel hij besneden was. Ze waren niet orthodox hoor, waren vrijzinnig(?) Maar hij was besneden, issie twee keer gepakt. Hij is de eerste keer gepakt op de, Plantage, Plantage Middenlaan. Daar heb je aan de rechterhand daar heb je die bioscoop van (dinges dat)???) en daar werden die Joden allemaal ingedreven he? En, hij was, ik denk 13 jaar of zo wat, en ja hij zat er ook in. Maar hij loopt er zo weer uit en hij rende die Plantage af en daar had ie een kennis en daar issie binnengekomen. Toen issie...
- IV Hij is gevlucht uit het verzamelpunt voor de Amsterdamse Joden?
- SK Ja, ja, uit de zaal, als jongetje nog zal ik maar zeggen. Het was maar een klein kereltje.
- IV Hoe oud was ie?
- SK Nou, ik denk van 13, 14. En hoogop(?) Enne
- IV Was ie daar samen met familie, met zn vader?
- SK Nee.

00:30:07

[image:01:28:58.22]

- SK Ik denk toch gewoon opgepakt zal ik maar zeggen. Kijk als je op straat en ze zagen dat je j... dan ging je. Niks geen protest of dat. Maar hij was..en toen is hij nog een keer(wijst met vinger) gepakt. Heeft ie in de gevangenis gezeten. Toen issie naar Friesland, of dat in Friesland gebeurd is weet ik niet, heb ie gewoon in de politie....., bij de politie in de gevangenis gezeten. En daar hij hield sterk vol dat ie geen Jood was, hoewel ie besneden was. (wijst met vinger). Dat gebeurde natuurlijk ook maar heel even hoe het besneden is zonder Jood(?). Nou, hij is er door gekomen en later was hij professor Frijda. Ja.
- IV Hij is ook professor geworden?
- SK Ja, hij, hij is nu al met emeritaat. Hij is nou al 75 denk 'k. Maar hij is professor, en wij hebben hem(knijpt ogen dicht, rekt rug op, schijnt pijn te hebben) hem, bij die, bij de promotie geweest, zal ik maar zeggen.

00:31:02

[image:01:29:52.05]

- SK En toen kreeg ie...(Simon Kalf wordt emotioneel,huilt, slaat hand voor de mond, praat verder met hoge stem) Toen kreeg ie de, de, de mantel van z'n vader(maakt handbeweging). Dat was heel emotioneel. We hebben die, ja, tuurlijk, vooral m'n vrouw, altijd meegeleefd. En, en, ik had een erge lieve vrouw, heb ik nog. Maar, dat was voor haar natuurlijk ook aangrijpend hè. En dan hadden ze dan in die universiteit... hij gaf er niks om hoor. Want hij was een losbol, hij had al drie, vier vrouwen gehad geloof ik, maargoed. (lacht weer) Hij hebt, ook de oorlog, weer doorgemaakt, en dat voordeel was(wijst met vinger). Die mevrouw die kwam terug, maar die was niet gescheiden. Ze hadden wel een beetje mot met mekaar, maar ze waren niet tot scheiding over gegaan.

00:32:05

[image:01:30:52.15]

- SK Ergo, zij vond de professor z'n traktement(testament) want ze was de weduwe van de professor. En daar heb ze de kinderen van laten leren en dat meisje dat, daar hebben we nog ook contact mee, dat is Jetteke. Die woont daar ook, ja, die is nooit getrouwd geweest, en die is ook wel, ja meer als 75.

IV Jetteke Frijda.
SK Jetteke Frijda ja, en dan Nico Frijda was getrouwd met, en dat is een toneelspeelster en die...
IV Nellie Frijda.
SK Huh?
IV Nellie Frijda.
SK Ja, Nellie Frijda. En dat was een toneelspeelster, dat heet heel anders, maar... ze heb die naam Frijda gehouden. Ja dat weegt wat. Maar met Jetteke hebben we altijd nog goed contact en zij ja...

00:33:00

[image:01:31:45.12]

SK Horen, wij horen dan nog zo van tijd tot tijd. Zij kwam ook nog elk jaar bij m'n verja.. bij de verjaardag van m'n vrouw. Ook in Volendam nog, maar die is nou zover afgesleten, gaat niet.
IV Ik, ik, ik wil nog even terug naar die oudste zoon die ondergedoken zit. En u zegt die heeft een liquidatie gedaan.
SK Ja. Seyffardt.
IV Een moord. Hoe weet u dat?
SK Huh?
IV Seyffardt.
SK Seyffardt ja.
IV Hoofd van de...
SK Nouja, van de, hoe dat nu precies heette weet ik niet, maar die, die werfde [wierf] vrijwilligers aan voor Rusland zal ik maar zeggen, voor het Oostfront.
IV Hoe weet u dat die, dat die, die moord pleegde?
SK (lacht) Nouja, dat hij d'r vermoord heb, dat hij hem vermoord heb, heeft ie natuurlijk niet verteld. Hij is, hij zat in een clubje, een ploegje en dat is allemaal gefusilleerd.

00:33:57

[image:01:32:40.07]

SK De krant kwam, net zal ik maar zeggen dat we getrouwd waren, een paar dagen later. 'Standrechtelijk gefusilleerd. Leo... De volbloed Leo Frijda(maakt handbeweging, hoest), Hans Katan enzovoort, enzovoort, enzovoort. En toen zegt mn vrouw; Ooh, (klapt in handen), dat zijn al die buurjongens. Kijk ze hebben een buurt. Jongens hadden een verzetgroep zal ik maar zeggen. En zij kon die namen natuurlijk. In Amsterdam (wijst)zijn die Leo Frijder hof(...?) en, en Hans Katan. Die weet ik dan, die vernoemd in de straten.
IV Ja, maar hoe weet u dat die jongens dat gedaan hebben?
SK (stil) Toen wist ik het niet.
IV Aha.
SK Dat heb er, dat heeft hij... zijn zuster die was een heel klein vrouwtje en die is bij een kindertehuis ondergeraakt en dat is altijd goed gegaan.

00:35:01

[image:01:33:41.04]

SK En hij heeft de moed gehad om in de oorlog naar dat kindertehuis te gaan en heb ie dat verteld.
IV Aan z'n zus.

SK En daarbij, hadden natuurlijk, die hele groep. Daar was een meisje bij en die is vreselijk gemarteld en die is 'doorgeslagen', noemen ze dat. Ken d'r geen kwaad van zeggen. Die heb de ploeg genoemd, met (maakt handbeweging) Leo(??) Dus hun wisten wat er gebeurd was en hij heb ook voor het vuurpeloton, heb ie nogal heldhaftig gedragen. Hij liep eigenlijk altijd een beetje langs de slootkant hè. Een beetje gewaagd dat was hij. Maar hij heb dan, of je er nou goed aan doet, maar heb die man vermoord. Hij heb, ik heb het laatst nog eens gelezen, (wijst) Hij is, kijk ze hebben met z'n tweeën ofzo aangebeld hè, bij die, bij die Seyffardt.

00:36:00

[image:01:34:38.10]

SK Toen kwam die man daar voor de dingies en toen schoten ze hem neer. Alleen... niet meteen dood. (meneer heeft arm in de lucht) Hij heb ze nog gezien zal ik maar zeggen, en toen kreeg, niet herkend, maar toen kregen die studentenvereniging of de studenten (alstad ??) een douw naar beneden werd, door die fusillade, werd die studentenbeweging, omdat hij gezien had dat het studenten waren. Ja zo gaat dat. Ze hadden alle macht natuurlijk he. (meneer rekt zich op, lijkt pijn in rug te hebben), maar...

IV U zit, u kunt een beetje handelen in kippen.

SK Ja.

IV En in eieren, maar het gaat steeds moeilijker. U mag niet meer handelen met Joden begrijp ik. Waarom niet?

SK Nouja, dat, dat mag niet. Je mag toch niet aan een Jood leveren. Wie met... Wie aan een Jood levert gaat met de Jood ten onder. Dat was de zinspreuk.

IV Waar kwam die zinspreuk vandaan?

00:36:59

[image:01:35:34.17]

SK Ja, grootmoeders kastje denk ik. Je hebt altijd van die luitjes die schreven dan hierzo dit en dat op(maakt schrijfgebaar).

IV Stond dat ergens dat u hem zo, dat u die...

SK Huh?

IV Dat u die zin zo goed kent, stond die ergens geschreven?

SK Nou nee, ja, maar ik heb hem niet, zo gelezen, maar dat werd gezegd dat werd... dat werd... Nouja, ik heb daar een boek, 1 boek heb ik van de NSB, als je dat nou eens leest hoe erg dat is. En daar staat zulks allemaal in. Maar, dat gaat hierom. Ik had natuurlijk Joden die gingen weg, maar omdat ik altijd zwart deed en ik zwart na de oorlog(??) kreeg ik al minder klanten. Want die mensen die, die willen wel 3 centen voor de ei geven, maar niet een kwartje. Ja, nou wel maar toen, een kwartje was verschrikkelijk veel geld. Dus ik raakte die klanten kwijt. Wat volgde, ik had ook wat NSB'ers, en die, die hadden het goed, want die..., ja waar ze dat vandaan hadden, die hadden het toch altijd even beter.

00:38:05

[image:01:36:37.23]

SK En daar had ik m'n... En de heen stuurt me naar de ander, en kun, kun je een keer op, plein en dan loopt er... (??) Winterhulp, Winterhulp hé, die NSB'ers moest wel controleren, het collecteren, voor Winterhulp hè. Dat was natuurlijk een, in Duitsland vooral. Voor arme mensen werden dan door die collectie geholpen aan kolen of aan wat, eten. Nou, en dat, er liep die eentje op (mompelt) en ik mn bakfiets. Hij zegt hey.

Hij begreep al wat ik deed. Hij zegt: Heb je voor mij ook wat eieren? (meneer zucht diep) Jawel. Ik zeg: waar woon je nou. Hij zegt: Harmoniehof. Oh, hier vlakbij. Ja. Nou, maar hij zegt ik liever dat je het op kant..., bij me op kantoor levert he, op de Keizersgracht.

00:39:01

[image:01:37:31.08]

SK Ja, ik zeg, dat ken ook. Nou dat ging aardig goed en hij was aardig royaal. Hij had een import van keramische artikelen zei die. Alleen, zodra het telefoongesprek beëindigd was 'Heil Hitler, Heil Hitler!' Altijd bij elk telefoongesprek; Heil Hitler! Dat was dus ja gewoonte. Maar er zit, hij heb ook een...

IV Als u bij hem op kantoor kwam leveren hoorde u dat?

SK Ja, ik bracht het op kantoor en dan moest ik even wachten en dan was hij bezig. En dan moest ie dit en dat hebben en dan hoorde ik dat telefoongesprek af. Nou ja, 'Heil Hitler', dat hoorde ik, [dacht] dat is een venijnig kereltje (wijst naar hoofd). (lacht) Maar dr zit ook een man naast en dat is z'n compagnon. Een rustige man, oudere man. En ja, hij zegt moet je horen ie, ik wil ook wel eieren en boter en eend. Ja.

00:40:00

[image:01:38:28.08]

SK 'Nouja, ik woon op de Amstellaan.' Jaja, ik zeg dan breng ik het daar wel. 'Nouja', ja, ja, dat doe ik wel'. Die eieren gaan stuk als hij (...?) in z'n koffertje. Dus heb ik een keer of wat gedaan en toen kom ik op een zaterdagmiddag en nou weet ik niet... daar ligt een krant op een tafel.

IV U kwam op de Amstellaan bij die vennoot?

SK Ja, nouja, dat is.. kijk je had vroeger had je de Zuideramstellaan, Noorderamstellaan en de Amstellaan en dan, nou Vic...Daniel Willemsplein waar die wolkenkrabber staat.

IV Hoe heette die vennoot waar u die eieren bracht? Hoe heette die?

SK Ja, moet dat (kijkt twijfelachtig). Nou, ja, dat komt wel.

IV Ow.

SK Maar, die, die, die, waar ik die... die vennoot van hem?

IV Ja.

SK Dat was De Vries.

IV De Vries.

SK En daar ligt een krant op tafel en dat is.. (maakt beweging met handen naar hoofd), dat is het.. de Joodse Krant, misschien nog wel.

00:40:59

[image:01:39:23.03]

SK Met een... dat is een Joodse lijfblad, want een weekblad, een een een kerkelijk, (verbetert zichzelf), kerkelijk, maar een synagoge blad van de.... Nou, ik denk: Hee, wat is dat nou? (...)' Ooh, ik zeg nou loop ik gevaar natuurlijk hè. Ik zeg: 'Moet je horen ik heb gemerkt dat u Joods bent, dan durf ik niet meer...., ik zeg: Maar ik wil wel op kantoor leveren. Bij die NSB'er had ik natuurlijk geen last hè.' Ja, een paar keer is dat goed gegaan, maar toen waren de eieren weer stuk gegaan. Ah, zegt hij, breng ze toch maar bij mij. Nou, een of twee keer en er staan twee rechercheurs bij de, bij de bakfiets he. 'Wat heb jij bij die Jood geleverd?'" Ooh, nou ik zeg: 'Een eend en boter en een paar eieren'. Nou, zegt ie tegen die andere... Kijk rechercheurs liepen altijd met zijn tweeën vroeger. En je kon ze uittekenen.. Ja, je had nog net geen televisie geloof ik. Baander, baander (Baantjer?) dat is een detective (...?)

00:42:05

[image:01:40:28.02]

- SK Nou, die heb een slappe hoed op en een oude smerige jas aan en zo liepen die rechercheurs alletwee altijd gelijk. Met een zelfde man. Die hier nu stonden kon ik niet, maar die zeiden: Nouja,(...?) je gaat mee naar de Pieter Haarstraat naar het politiebureau.
- IV Ja, we gaan, we gaan even naar het moment terug he. U, u had al een paar geleverd bij die meneer De Vries.
- SK Ja.
- IV Was het de eerste keer gelijk dat u zag dat die krant daar lag of was, was u er al een paar keer geweest voordat u de krant zag liggen?
- SK Ja, ja, ja, ja, ja. Ter goeder trouw. Want ik denk, nouja, ter goeder trouw. Ja, je bent altijd in gevaar van dat je verkeerd bent met...je mag de klant zien. Maarja, dat nam je maar.
- IV De eerste keren wist u helemaal niet dat hij Joods was?
- SK Nee. nee, nee, want ik, ik kon het haast niet geloven.
- IV Ineens zag u die krant liggen?
- SK Ja.

00:43:00

[image:01:41:21.04]

- IV Toen zei u tegen hem?
- SK Ja, toen zei ik: Ik heb gemerkt dat u Joods bent.
- IV Wat zei hij terug.
- SK 'Ja, ja, ja'. Nou, daar ga ik verder niet op in, want ik denk ja, man, dan ben jij door die NSB'er, ben jij gedekt misschien hè. Dat is, kijk hij, als Jood zoeken ze hem niet bij een NSB'er op z'n kantoor als compagnon. Dus, dat is achteraf hoor, zeg ik: Hij heb zich een beetje gedekt voelt bij die NSB'er. Die NSB'er(stemverheffing, wijst met hand in lucht), die schooier, die was ook gedekt want als het verkeerd liep, dan had ie een Joods geholpen(klapt in handen) 'Oh, jongen, jongen, ik heb die Jood geholpen(zegt Kalf op sarcastische toon) En leuk dat ie.. dan blijft die NSB'er... Nou om kort te gaan..
- IV Oh, bedoelt, de NSB'er zat eigenlijk altijd goed. Als Duitsland de oorlog zou winnen...

00:44:02

[image:01:42:20.09]

- SK Ja, dan, dan, dan is hij klaar natuurlijk.
- IV Ja, en als..
- SK Dan zit ie NSB'er gebakken.
- IV En als Duitsland de oorlog zou verliezen?
- SK Ja, dan, dan, dan, dan, had hij kans dattie in het kamp kwam, maar... 'Ik(roept zogenaamd verontwaardigd), ik heb hier die Jood geholpen, de de...(mompelt)
- IV Was dat dan vaker zo, zoiets. Kwam dat meer voor?
- SK Ja, dan... ken ik niet meer bewijzen, niet, natuurlijk.
- IV Maar u bedacht dat zo?
- SK Dat ken ik wel, wacht even.(wijst naar hoofd). Dit heb ik ook later pas bedacht ik denk: Oh, jullie dekken mekaar ongemerkt. Nou, goed. Toen zat die rechercheur die ons naar de Pieter Haarstraat bracht. Hij zegt:(...?)
- IV Een ogenblikje nog. U, u bent daar een paar keer geweest. U ziet die krant liggen.

- SK Ja.
IV En u zegt ik wil u niet meer leveren.
SK Nee, nouja, ik zeg: 'Nou hou ik er mee op'. 'Ja, maar onze eieren gingen stuk, of nog een keertje of nog een keertje, nou.

00:45:00

[image:01:43:16.03]

- SK En die keer liep dat stuk.
IV Oh, hij vroeg, u had gezegd: 'Ik wil het niet meer'. Maar hij(...) u zag het door de vingers.
SK Nou, ja, niet, ik denk: 'Ach'. Je nam wel eens meer wat risico.
IV Het leverde ook nog wat op natuurlijk.
SK Ja, nou, dat was ook niet (schudt hoofd), het was niet.. Ja, zwarte handel, maar niet, gewoon centenwinst zullen we maar zeggen he. Ik gaf ook veel meer voor de... Je moest die bonnen kopen soms, je moest dit kopen, dat kopen, en dan, nouja dan had je..., natuurlijk, maar ik kon nog redelijk mn kost mee verdienen. Nou, naar de Pieter haarstraat. En die zegt: Moet je horen...
IV Dus dan komen, komen die twee rechercheurs die zeggen tegen u?
SK Die rechercheur had me meegenomen naar de Pieter haarstraat.
IV Nee, maar wacht even. U staat met een bakfiets voor de deur daar.
SK Ja, ja.
IV Ineens...
SK Nou, toen kwam die auto beneden enne die ging mee.
IV Even, u staat, u staat, want ik probeer het me voor te stellen. U staat, u staat met die bakfiets voor de deur.
SK Ja.
IV En ineens, waar komen die mannen vandaan?

00:46:04

[image:01:44:017.09]

- SK Nou die staan bij die bakfiets.
IV Ineens?
SK Ja ineens later zegt die
IV Komt u van binnen lopen of staat u erbij ?
SK Nee ik ga naar boven toe naar De Vries toe heb ik dat gebracht kom weer terug en daar staan ze. Later zegt die, ja moet je horen, eerst nog een (onverstaanbaar) verhaal. En hij zegt dat is niet zo erg, jah zwart gister is er ook een man met honderd eieren opgenomen, en zegt die andere: 'Tel ze na want die honderd eieren hebben ze allemaal met elkaar opgevreten.'
IV In het bureau?
SK Ja in het bureau, geeft toch niet die hadden ook geen eten. Hij zegt maar nou ga je naar het hoofdbureau in de Marnixstraat en dat is het hoofdbureau van politie.
IV Wat zei u toen ze zeiden, hij zei heeft u aan de Jood geleverd?

00:47:01

[image:01:45:12.24]

- SK Ja. Ja, kijk dat wisten ze al precies natuurlijk, 'wat heb je aan de Jood geleverd?'
IV Hoe wisten ze dat?
SK (lacht) nou kijk hij ziet eieren voor zich en hij ziet, nou ja dat zou nu ook met drugs.

IV Hadden ze u gevolgd?
SK Huh?
IV Hadden ze u gevolgd?
SK Nee, dat komt. Hij zegt, nou ga je naar de hoofdbureau politie. Ja komt de hoofdbureau wagen voor en de bakfiets bleef daar en de handel en eh nou die Jood erin euh en dan kommen we bij het hoofdbureau van politie en daar is een kamer net zo groot als deze twee, zal ik maar zeggen. En daar zitten ik denk zeven mannen zitten er aan die tafel. En die beginnen, kijk die Jood had natuurlijk een ster op.

00:48:00

[image:01:46:08.24]

SK 'Rotjood en dit en dat, krijg de .. nou ja ik zeg het maar niet allemaal wat ze zeiden. Nou. Er was er eentje en later hoorde ik dat het was een Kaper, een hoofd,
IV Hoe heette die? Hij heette Kaper?
SK Kaper ja.
IV Die was het hoofd van die zeven mannen?
SK Ja en die werden aangesproken met een militaire rang en nou weet ik niet meer wat ze noemden kapitein of maar die lui die aan de NSB kant waren, die werden in de politie hoger militaire nou Kaper, nou eh, maar er dat is ook (...?) ons gebracht met verbaal en dat geeft hij over.

00:49:00

[image:01:47:06.23]

SK Wat er gebeurd is maar er is er ook eentje die loopt met de sleutels en die komt weer binnen en hij is verschrikkelijk tegen hem te keer gegaan. Toen zei die cipier, wat moet er gebeuren? Hij zegt: Mauthausen, Ik zeg: Mauthausen, groot concentratiekamp he. Pff nou ja de cel in. Toen kwam ik aan de buurt, hij zegt waar is je ster? Enn (trekt aan zijn bloes) toen zei die rechercheur: 'Hij is geen Jood' Oh en de kamp beweert wie met een Jood handelt gaat met een Jood onder. Nou dan sta je wel te trillen hoor, je bent nog jong. Enne dan zie je daar, dan gaat daar een deurtje open van een keist (...?) of een hokje en dan kommen Joden uit daar die benne in elkaar geslagen, hou op man.
IV Hoe weet u dat?
SK In elkaar geslagen, nou dat ken je zien.

00:50:01

[image:01:48:05.00]

SK Helemaal ontdaan en niet gemarteld maar
IV Waar zag u dat aan?
SK Nou dat ze een gelaatsexpressie dat ze, zullen ook wel bang zijn ook maar dat ze, en dat heb ik wel meer gezien, straf werden. Die Kaper die (...?) wie met een Jood handelt met een Jood ondergaan. Hij zegt: 'ken je de vaderlandse geschiedenis?' Ja zeg ik dat denk ik ja. Hij zegt de zwarte bladzijde in de geschiedenis? Dat was eigenlijk propaganda, oh zegt Willem de vierde naar Engeland gegaan is. Nee hij zegt 'heden'. Ow, ik zeg de koningin naar Engeland. Koningin? Koningin? Hij zegt Anne van Buren (...?) begrijp je, Anne van Buren. Wilhelmina reisde incognito als ze met vakantie gaan onder de naam gravin van Buren.

00:51:04

[image:01:49:06.05]

- SK Dus, oja pardon, nou. Dat was mis natuurlijk. Wanneer de Batavieren in het land gekomen waren, nou ja dat heb je op school geleerd honderd jaar voor christus. 'Veel eerder!' want ja die Germanen die willen dat geweldige stam geweest en die waren hier al eerder enzovoort enzovoort. En toen, maar toen kwam hij aan de weet dat ik in de kerk kwam, dat ik een christen was. Hij zegt: Is je organist ook een zwarthandelaar? Nee, zeg ik dat weet ik niet? (lacht) Nou eh.
- IV Hij gaf dus geschiedenis les
- SK Ja nou les, kijk toen begon ie over de bijbel.
- IV Waarom deed hij dat met de geschiedenis?
- SK Ja dat kan ik hem niet vragen, hij of ik een beetje ontwikkeld was of nou, dat was dan al mis bij hun maar eh,

00:52:01

[image:01:50:00.08]

- SK Hij zegt: 'wie was Jezus?' Nou ja daar heb ik geen, ik voelde waar hij heen wou, dit wordt spotten. Ik zeg niks. Hij zegt dat was een zoon van een Romeinse soldaat, hoor je goed. Nou enzovoort enzovoort enzovoort. Dus maar hij wist perfect over de bijbel, goed ja hij had er wel een andere oplossing voor maar hij was goed, ik heb ik me verwondering.
- IV Met een kleine vergissing dan op het gebied van Jezus?
- SK Ja dat is natuurlijk een vreselijke vergissing. Een vergissing ja dat was echt, Jezus was gewoon een soldatenkind zal ik maar zeggen, dat hun dan zeggen. Nou dat is spotten en er was nog meer.

00:53:01

[image:01:50:57.22]

- SK Toen zegt het, en dat zou ik graag willen weten. Een van die zeven, ik denk zeven die zitten aan tafel en die zegt ook weer ik zal maar zeggen: 'Brigadier geef de jongenman nog een kans.' Dan komt die cipier weer aan hè, die, hij zegt: 'Wat moeten we met die jongenman?' Ja ik zag er toen jong uit. Hij zegt Mauthausen. Ik zeg nou is het verloren. Oh jongen dan sta je wel te trillen hoor. We gaan, toen zei er een man: 'Geef die jongen maar nog een kans' Toen moest ik dicht bij hem komen staan en dan kwam die lijfstraffen natuurlijk. Ik denk je zal toch van je stoel af moeten wil je me raken. Nee, hij bleef zitten. Enne hij zegt: 'Je gaat, je mag vrij alleen moet je je voor de economische rechter verantwoorden.'

00:54:02

[image:01:51:56.12]

- SK In Alkmaar, daar heb ik schijt aan dan heb je enkel een boete. Dan zegt die je mag eruit, maar dan moet je een ding beloven dat je gaat naar de Kalverstraat dat bolwerk, daar is een NSB boekwinkel en dan haal je een partij van beginselen en dit en dat een stuk of vijf, maar die had ik al lang al die had ik al van mijn NSB klanten gehad, want die maken ook propaganda. Ik zeg dat komt voor elkaar. En nou die cipier die liet de deur open en nog een deur open en nog een deur open en toen stond ik op die stoep, kijk mocht ie me wat aandoen, dat zeven treden en ik sprong zo van de hoogste af hoepse zo op de straat. Nou toen kwam ik bij die Pieter Haarstraat (...?) mijn bakfiets weer halen natuurlijk. Hij zegt tjonge jonge jij hebt net een goede (...?) want daar komt geen mens vandaan. Maar hij zegt wij moesten, de rechercheur die ons gepakt had, wij moesten daar staan,

00:55:02

[image:01:52:54.17]

SK wij hebben juist nog in een plantsoentje gestaan, er is een plantsoen te zien op hoop dat je ons zien zou, maar nee je zag het niet je ging toch naar boven. Nou er was opgebeld om half twee kwam hij hier en wij moesten half twee.

IV Hoe wisten zij dan dat het gaande was, had iemand hen dat verteld?

SK Ja kijk, als er een bakfiets voorkomt en er komt, hij gaat met een mandje en wat dingetjes naar boven dan weten Jan en alleman wel dat het zwart is. Nou en ik kom ook wel bij een Jood, dus dan werd het helemaal mis, dus dat was een Jodenhater en die heb dat aangebracht. Wij moesten, je hebt je best gedaan. Maar eh nou toen heb ik, ik was vrij en de bakfiets terug en de eieren niet natuurlijk (lacht).

00:56:00

[image:01:53:49.19]

SK Toen heb ik die NSB'er opgebeld en ik zeg je collega De Vries is die gaat naar Westerbork naar het kamp toe he, ja ken ik ook niks aan doen. Maar zijn vrouw, waar ik goed mee kon, ja geen verhouding. Hij had het niet zo best met zijn vrouw, maar dan moest mijn vrouw voor hem een kip braden nog wel eens een keer. Dat had zij hem niet meer nodig want hij vrut dat zelf op die rot en maar die vrouw die was ook bij de politie. Ik zeg oh maar bij de administratie. Ik zeg nou zo en zo is het gegaan. Alleen ik zou wel eens graag willen weten voor wie ik geweest ben voor na de oorlog. (lacht) ze zegt nou ja ze zegt dat was Kaper, eh die liep met de rechercheur met Fransman he dat was zijn maat.

00:57:00

[image:01:54:47.09]

SK Wij, zij hadden die Kaper die is een beetje malend (wijst naar zijn hoofd) die hebt het altijd maar over de Gods (...?), hij was op zijn manier godsdienstonderwijzer beetje sektarisch zullen we maar zeggen. Dus wij liepen hem maar lopen, maar tegen de oorlog toen ging die neigde die naar de NSB he, en zijn collega dat was Fransman, dat was een Jood. En die zei: 'Kaper als er nou wat gebeurd, dus als de oorlog werkelijk komt, ken ik op je rekenen?' Hij zegt 'natuurlijk, natuurlijk ik sta altijd voor je'. Nou ja zo door. Maar toen is het oorlog en bij een razzia wordt Fransman gegrepen en die komt bij Kaper voor, hij zegt: 'je naam' hij zegt: 'Fransman'. 'Naar Mauthausen!'

IV Hoe weet u dat?

00:58:01

[image:01:55:46.01]

SK Dat weet ik van die vrouw van die, die bij de politie.

IV De vrouw van ?

SK Ja de vrouw van (...?) die was bij de politie en die hebt dat, dat geintje dat is natuurlijk ja dat is het politieapparaat. Nou ik zeg die is voor mij na de oorlog ja treurig hè (lacht), maar dat duurde natuurlijk nog een paar jaar. 42, 43, 45.

IV Even wachten nog.

SK Nou even wachten maar dan heb je weer wat aan je hoofd. Twee of drie dagen komt de krant legaal weer Trouw.

IV Na de oorlog?

SK Trouw, gefusilleerd op het Fort in Abcoude (...?) de voormalige kapitein Kaper. Whohoo (maakt gebaren! lacht) Nou ja zo was dat, maar dit er ook nog bij. Die de

Vries die is 's avonds in Westerbork zal ik maar zeggen, die mag opbellen naar zijn vrouw dat die vrouw mag ook komen, die vrouw die gaat er heen.

00:59:03

[image:01:56:45.19]

- SK Ze hadden geen kinderen waren erg op elkaar gesteld en ze hebben samen daar voor gekozen. Ja niet meer teruggekomen. Vele vele jaren later ben ik in Mauthausen geweest, ik wou daar toch eens kijken. (Huult) Ik liep daar te huilen, alles staat daar nog zo en al die namen zal ik maar zeggen die staan, duizenden namen staan er, betonnen platen die staan zo in de grond en daar staan in koper al die namen op. Nou maar dat ik zeg he die nogmaals die Joden ze vind ik, niet zo bewust waren want dan had hij zijn vrouw niet laten kommen. Denk ik. Als hij geweten had dat.
- IV Heeft u meer van uw klanten zal ik maar zeggen of andere mensen die u kende of langskwam naar Westerbork zien vertrekken?

01:00:06

[image:01:57:45.18]

- SK Nee. Nee, nee kijk dat ging zo in het geheim, dan had ik een klant zal ik maar zeggen, twee of drie keer hadden aangeroepen en dan kwam je er de volgende week weer, die mensen waren weg die hebben nooit geen verhuisbericht nee. Achteraf je bent weggehaald en nee, gezien heb ik het niet, maar ik heb wel gemist. Dat ze waarschijnlijk met geweld of wat weggehaald zijn.
- IV Ook in de portemonnee merkte u dat natuurlijk?
- SK huh?
- IV Dat merkte u ook in de portemonnee natuurlijk dat er minder?
- SK Ja dat, je portemonnee (schud van nee), dat was niet zo erg. De ellende, je weet dan vestigde een gezin en een vrouw en dan kreeg je nog een

01:01:02

[image:01:58:39.20]

- SK langs geheimzinnige weg kreeg je nog ze leven zeker nog. Ja wie zou dat wezen en een ander schreef dat weer natuurlijk, dat was via via enzo kwam je wat te weten of ze nog leefden. Daarbij in enige jaren terug hebben de Joden geld gehad voor hun Jood-zijn he. En die Jetteke Frijda, ...(...?) daar waar we altijd wel goed contact mee hadden, die zegt: 'Simon, ik heb zoveel geld gehad en dat wil ik aan jullie geven, voor de...' Ik zeg: 'Aan mij geven?' Ik heb 'Riek en dat heeft toch geen zin meer (...?) Ze zegt: 'Ik wil toch wat geld geven.' Nou ik zeg wat? Nou een derde (is niet erg?). Ik zeg kijk die barometer die hier hangt,

01:02:01

[image:01:59:36.21]

- SK dat is een kwikbarometer he. Die had ik ook ondergedoken voor hun zal ik maar zeggen, want ze hadden mooie spullen. Ik zeg nou, aan gedachtenis hang ik nou, het is nou een andere barometer, kijk maar wat er op dat kaartje staat, daarnaast (wijst)
- IV We gaan zo even kijken.
- IV (leest voor) 'Geschenk van en ter herinnering aan het gezin van professor meester dokter Herman Frijda.'
- SK Dat vonden we toch ook wel leuk en toen kwam die jongen ook want die hadden we nooit gezien, die wilde altijd een professor worden. En die zag veertien, vijftien jaar

(beeldstoring)(...?) ziet hij dat tafeltje staan heb je het ook nooit meer gezien, ik ben er stil van zei die en ja.

01:03:00

[image:02:00:33.14]

IV Wanneer is de professor uit zijn huis gegaan?

SK Ik denk direct in '42, want er is nog een, mijn vrouw die durfde er niet meer heen, dat was ook niet beter. Maar daarvoor hebben ze ook dienstbodes gehad natuurlijk en die kon daar vrij inkomen. Die komen geen mensen dat is al zo lang terug. En die heb gezien dat die moffen erin gingen en alle porselein met die grote laarzen barste, stampte helemaal. En dan kwam Puls, dat was een verhuizer aan de Kerkstraat, 'Pulsen' noemden ze dat en die bracht het verder naar Duitsland toen.

IV Dus de professor werd opgehaald of heeft hij zich gemeld? Hoe is dat gegaan?

SK Dat hadden wij ook helemaal niet meer nodig dat ging heel stil, zij hebt wel, dat Jetteke wegging stond hij op het balkon,

01:04:05

[image:02:01:35.22]

SK toen kwam er een man het halen, dat was ook een man van de ondergrondse. En dat is voor die Jetteke ook een, ik heb het stukje nog, heel ontroerend geweest want ze heeft haar vader nooit meer gezien en die vader bleef nog eventjes totdat ook zulke mensen werden opgehaald, of die kregen via de ondergrondse bericht ze moesten daar en daar komen. En dan werden ze nouja, weggehaald in goede handen waren dan. En dat is zij ook geraakt, maar uiteindelijk het laatste moment is ze toch verraad geweest. En is hij.

IV Hij was ondergedoken?

SK Hm?

IV Was hij ondergedoken dus?

SK Ja ja jaja en Jetteke ook die bij een kindertehuis.

IV Weet u hoe het verraad gegaan is?

01:05:00

[image:02:02:28.11]

SK Hoe?

IV Hoe dat verraad gegaan is, weet u ?

SK Nee, nee, nee nee. En dat is beter ook van niet.

IV En het huis is dus leeg achtergebleven?

SK Ja, dat hebben die moffen leeggehaald he.

IV Bent u er toen met uw vrouw nog wel eens geweest?

SK Nee, nee, nee nee. Dat zou voor jezelf niet goed wezen, maar dat zou ook hen belasten dat, dan denken ze kijk hij hebt toch nog contact. Ze pakken jou en zeggen waar is die professor? Nee nee.

IV Op welk moment is dan bijvoorbeeld het tafeltje hier in bij u in de kamer, wanneer is dat tafeltje verhuist van het huis van de professor naar uw huis hier.

SK Nou in '42, in '42 moesten hun weg, toen zijn ze weggegaan misschien tegen '43 aan. Hij hebt net voor de oorlog zat hij in Engeland.

01:06:01

[image:02:03:27.05]

SK Was hij al gevlucht en toen een week toen begon het wat te bedaren, invasie. Of invasie niet, dat die moffen hier kwamen, we gaan dan maar terug.

- IV Dus wanneer is dat tafeltje?
SK Nou dat is ken je nou niet zo direct, dat ging allemaal geheimzinnig natuurlijk he. Dat stond in de schuur, ja wanneer. Oh ja dat is van de professor, maar er werd ook helemaal niet, ook niet onderling over gepraat. Die mensen bennen toch ook ten einde raad, brengen ze die rommel hier zo bij mij. (lacht).
IV Wie bracht het hier?
SK Dat weet ik niet, dat dat daar kom je nooit achter. Dat ging allemaal geheim. Dat werd nog echt geheim en je zou het ook nooit vragen. Nooit.

01:07:01

[image:02:04:24.01]

- IV We moeten even een bandje wisselen of een batterij. We gaan gelijk even vragen aan onze vrienden boven.

01:07:12

[image:02:04:35.03]

(Goudkleurig bordje naast de barometer.)

Tekst op het bordje: 'Geschenk van en ter herinnering aan het gezin van Prof. Mr. Dr. Herman Frijda.'

01:07:26

[image:02:04:52.16]

(Tafeltje)

01:07:33

[image:02:05:00.01]

(Boeken)

01:07:42

[image:02:05:08.10]

(Boek 'Het Nationalisme van de N.S.B.)

01:07:57

[image:02:05:23.03]

EINDE

